

KMETOVOALEC.

Glasiló c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 10.

V Ljubljani, 15. maja 1885.

Leto II.

Razglas.

kranjskim živinorejcem o prodaji plemenskih juncev muriškega rodú v Postojni na Notranjskem.

C. kr. kmetijska družba kranjska bode 23. dne maja t. l. dopoludne ob 9. uri v Postojni na Notranjskem 4 do 5 plemenskih juncev sivega muriškega plemena kranjskim živinorejcem prodajala.

Ti junci se bodo postavili na prodaj za polovico tiste cene, za katero jih družba kmetijska kupi, in se prodajo tistemu, kdor največ za-nj dá proti temu, da ga 1) koj plača in 2) se s pismom zaveže, ga najmanj dve leti za pleme obdržati; zato se k tej dražbi pripuščajo samo kranjski živinorejci.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 10. maja 1885.

Baron Wurzbach,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne julija 1885. leta.

S poukom v podkovstvu združen je tudi nauk o ogledovanji klavne živine in mesá. Kdor želi biti sprejet v šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču za kovaškega pomočnika izučil;
2. s spričevalom župnika ali župana, da je poštenega obnašanja;
3. z domovinskim listom;
4. da zna brati in pisati slovensko.

Revni učenci zamorejo dobiti tudi štipendijo 50 gld.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo poštenega obnašanja, in
3. potrdilo, da so uže dve leti kot kovaški pomočniki delali.

Prošnje z dotičnimi spričevali imajo se poslati vsaj do 15. junija glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca decembra 1885. leta. Kdor preskušnjo dobro prestopi, more po postavi od 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj brez preskušnje nihče ne more postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec ima skrbiti le za to, da si za šolski čas oskrbi živež in stanovanje, ter potrebne šolske knjige. Stanovanje dobijo učenci za majhno odškodnino v šolski hiši.

Učenci naj se oglašé vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

V Ljubljani 4. maja 1885.

Karol baron Wurzbach,
predsednik c. kr. kmetijski družbi kranjski.

Dr. Karol vitez Bleiweis-Trsteniški,
začasni vodja podkovske šole.

Cviček.

Spisal Gustav Pirc.

Sam nisem vedel, kakošen naslov naj bi volil temu članku; slednjič sklenil sem ga imenovati „cviček“, ker ravno vino s tem imenom bilo je vzrok, da sem se namenil, ta članek spisati. Pisal pa ne bodem le o cvičku, razpravljati hočem v kratkih potezah dolensko vinarstvo in njega prihodnost ter ob enem braniti svoje stališče, katero zavzemam kot potovalni učitelj. Uže davno bil sem se namenil spisati večo razpravo o dolenskem gospodarstvu, za kar sem si nabral uže mnogo gradiva, deloma ob priliki svojega potovanja, deloma iz statističnih podatkov, vendar moram to objavljeno prenesti na drugi čas ter danes le površno o tem pisati, da s tem vsaj za sedaj branim svoje stališče. Da moram braniti svoje mnenje, kojega imam o dolenskem gospodarstvu, posebno pa o vinarstvu, vzrok sta izziva „Slov. Naroda“ in „Laib. Wochenblatt“, ter naj jima bode ta članek ob enem v odgovor. Memogredé naj pa omenim, da tema listoma je zato odgovarjam, ker sem prepričan, da jima je šlo le za reč, ne pa za osebo.

Ker morda nekateri izmed čast. čitateljev niso brali omenjenih člankov v „Slov. Narodu“, gotovo pa malo kedo v „Wochenblattu“, dovolim si to, kar je „Slov. Nar.“ z dné 23. aprila t. l. št. 91 pisal, tukaj še enkrat priobčiti:

V obrambo dolenjskega vina.

V sobotni številki poročila „Laibacherica“ o predavanju potnega učitelja gosp. Pirca v Radečah. Gosp. Pirc je po poročilu omenjenega lista med drugim rekel: „Ko bi trtna uš uničila vinograde na Dolenjskem, bi škoda ne bila toliko, kakor se misli. Vino je namreč po največ krajih veliko prekislo in preslabo in prodaja se le v Ljubljani in na Gorenjsko pod nič (um einen Spottpreis), kar kaže, da imajo vinski kupci ljubljanski neofikan okus za „čviček“. Take sodbe iz ust potovalnega učitelja bi se ne bili nadejali in čakali smo, da se morebiti prekljče. A ker je vse tiho, moramo navedene nepremišljene besede vendar zavrniti. Vsak razumnik je gotovo našega mnenja, da bi bila škoda, ko bi bili uničeni vsi dolenjski vinogradi, ogromna, in da bi vsa itak uže zanemarjena dolenjska stran gmotno popolnem propala. Kjer so pravi vinorodni kraji, ondi se vinstvo z živinorejo in sadjarstvom niti nadomestiti ne dá, kajti živina vendar ne živi ob božjem vzduhu in iz vinogradov ne dadó se napraviti travniki, sadno drevje pa potrebuje nekoliko let, predno daje dovolj ovočja. Dolenjsko vino res da se ne more primerjati s šampanjcem in z renskimi vini, a vsekakor je zdravo in jako pitno namizno vino, dal Bog, da bi ga vsekdar dovolj imeli. Kedar je letina dobra, dozoreva i na Dolenjskem izborna kapljica, celó v srednjih letinah je vino iz Krške gore, Gadove peči itd. jako priljubljena pijača, cena pa je dolenjskemu vinu vedno veliko boljša, nego navadnim hrvatskim in ogerskim vinom in koncem novembra je navadno vse vino uže poprodano. Vinskim kupcem ljubljanskim očitati, da imajo neofikan okus za čviček, je tudi popolnem neumestno. Da bi le vsi naši krmarji kupovali dolenjsko vino, lahko bi bili veseli, pili bi vsaj poštenega čvička, tako pa se vedno bolj širi Sternovo narejeno vino, prava zavrenka, ki nikdar vinograda videla ni.

Kakor se razvidi iz „Narodovega“ članka, se gré za moje predavanje, katero sem imel 25. marca v Radečah na Dolenjskem.

Poročilo o tem predavanju poslal je iz Radeč v graško „Tagespost“ neki jako odlični gospodar iz tega okraja, morda bi se ga smelo imenovati najodličnejšim. Predavanje je, mimogredé rečeno, v tem listu pohvalno omenjeno. Dotični gospod, ki je poročilo pisal, vjema se z njegovimi nazori popolno z menoj, kar meni še toliko več velja, ker on slovi daleč na okrog kot umni gospodar. Iz „Tagespošte“ posnela je poročilo tudi „Laibacher Zeitung“ in od tod „Slov. Narod“.

Predno preidem k „dolenjskemu vinarstvu“, o čemur govoriti sem se prav za prav namenil, naj mi bode dovoljeno še nekaj družega „pro domo“ omeniti. Obseg potnih predavanj ima pomen edino le za okraj in bližnjo okolico kraja, v katerem se predava; to sledi uže iz narave potnih predavanj. Kar sem o Radečah govoril, to vse velja le za Rateče, ne pa za celo Dolenjsko, kakor se po vsi sili imeti hoče. Mislim, da to vsak razumnik lahko sprevidi. Dostikrat se objavljajo po listih poročila o potnih predavanjih in dostikrat se naključí, da tako poročilo prinese nehoté veliko nezmisel, katera se ni nikdar izgovorila. Ali se zamore mene storiti za to odgovornega? Menim, da ne, popravljaj pa tudi ne bodem napačnih dopisov pa tudi zavezan nisem vsega po listih prečitati. Govor, kateri traja pol drugo uro do dve uri, ne bode se zljubilo komu spisati ter v kak list poslati, tem manj, ker nastane veliko vprašanje, ali bo list sprejel tako obsežen dopis. Iz kratkih poročil pa sledi dosledno,

da so v njih le glavne točke predavanja omenjene brez vsacega razloževanja in dokazovanja. Ako dopisnik poroča, da sem v Radečah pridelovanje čvička obsodil (tako moralo bi se glasiti), razlogov pa ne pové, s katerimi sem sodbo podprl, ni zaradi tega še tako trditi, da sem „nepremišljeno“ govoril, in ako se uže ravno hoče, da kako moje sodbo jasno utemeljim, naj se me naravnost pozove in rad bodem to storil. Toraj k stvari!

Da si celo razpravo bolje razdelim, hočem v posameznih izrekih določiti moje mnenje o dolenjskem vinarstvu ali sploh gospodarstvu. ter potem k vsakemu takemu izreku razlože dodati, kateri so me privedeli k temu mnenju.

1. Sedanje vinarstvo na Dolenjskem se v največ krajih (so tudi morebiti izjeme) le slabo izplača ali pa niti izplača ne in to pri navadnih ugodnih (normalnih) razmerah.

Kraj, v katerem je sigurnost za dobro vinsko letino le majhna in koder ni vsako leto pričakovati, da bi grozdje popolno dozorelo, ne sme se prištevati pravim vinskim krajem. Koder je pa ta sigurnost tako majhna, da v desetih letih grozdje komaj trikrat ali dvakrat popolno dozori, je pa vinarstvo gospodarsko neopravičeno, ker pomeni le zgubo za vinogradnika in njega gospodarski pogin. Kako je pa na Dolenjskem? Pravih vinorodnih krajev, koder grozdje vsako leto dobro dozori, je na Dolenjskem presneto malo. Tudi krajev, v katerih več kot polovico leta grozdje popolnem dozori, je malo. Precej imamo pa na Dolenjskem krajev, v katerih vinarstvo gospodarsko ni opravičeno.

Obdelovanje vinogradov stane na Dolenjskem za vsako oralo

v radeškem okraji 69 gold.

v krškem okraji 92 „ 40 kr.

v novomeškem okraji 80 „ — „ do 90 gold.

Iz metliškega in črnomaljskega okraja mi niso znane razmere, bodo pa zeló enake navedenim; k tem stroškom niso pa vštete svote za davek, biro, obresti od zemljiščine glavnice in eventuelnih dolgov ter gnoj.

Vrednost mošta (ne vina!), ki se pridela na enem oralu ob normalni letini znaša

v radeškem okraji 84 gold.,

v krškem okraji 58 do 145 gold.,

v novomeškem okraji 100 gold.,

v metliškem okraji 149 gold.

Ako primerjamo dohodke s stroški, ostane od enega orala

v radeškem okraji v najboljših legah 17 gold., v srednjih 9 in v slabih 2 gold.;

v krškem okraji v dobrih legah 25 gold., v srednjih 15 in v slabih prav nič;

v novomeškem okraji 10 do 20 gold.;

v metliškem okraji v dobrih legah 20 gold., v srednjih 13 gold. in v slabih 3 gold.

Kje je pa gnoj, davki itd.!

Res je, da se naredi iz mošta vino, ki ima boljše ceno, a dohodek ostane slednjič vendar tisti, ker do časa, ko se vino prodá, ga dosti odpade, se porabi za družino in delalce ter se ga tudi dosti „vsuši“.

2. Neugodne slabe razmere na Dolenjskem pa naredijo, da vinogradnik od leta do leta bolj v dolgove zabrede.

Uže gori sem povedal, kako pičle dohodke daje vinarstvo na Dolenjskem pri normalnih razmerah. Ali se ima na svetu kje še kak drugi kmet bojevati s tolikimi neprilikami kot dolenjski vinogradnik? Mrzla in pozna spomlad, slana, dež med cvetjem, prevroče

poletje, mrzla in kratka jesen, toča itd. krčijo Dolenjcu pridelek. Sedaj pa preti trtna uš in bolezen (glivica) „Peronospora viticola“, ki je tudi uže v obili meri na Dolenjskem. In ta zadnja bolezen? Amerikanci jo imenujejo „Mildew“ ter se jo bolj bojijo kot trtne uši.

Komaj so Francozi dobili v ameriškanskih trtahn sredstvo zoper trtno uš, da naredijo vsako leto zopet na tisuče hektarov novih, trtni uši zoperstoječih vinogradov, ki se prav izvrstno sponašajo, prišla je pa „Peronospora“. Francoska vlada razpisala je darilo 1000 zlatov onim, ki izumi sredstvo proti „Peronospori“.

Pri vseh teh neprilikah ima pa Dolenjec le malo ali pa nič postranskega zaslužka, ker so druge stroke kmetijstva popolno zanemarjene. V desetih letih je komaj enkrat letina taka, da Dolenjec zamore izhajati, in ko bi bila tudi vsako drugo leto taka, on pri takih razmerah, kot so sedaj na Dolenjskem, mora vendar še iti rakovo pot.

Gori je povedano, kako malo nese dolenjski vinograd. Ali mu pa v resnici še toliko nese? Ne! Vno sploh Dolenjec težko prodá (vsaj veliko večino) in ni res, da bi uže v novembru se težko dobilo (glej „Narodov“ članek), še meseca marca je dobra polovica še neprodanega. Neprodano ostane pa najdalje časa vino iz vinogradov s slabimi legami, teh je največ in te so lastnina velike večine dolenjskih posestnikov. Več časa, ko ima vinogradnik vino v zidnici, več se ga mu „posuši“. Pa vse to bi bilo še dobro. V slabi vinski letini, katerih je na Dolenjskem na izbero, se mora živež, ki ga Dolenjec mora kupovati, z gotovim denarjem plačevati, in usmiljeni trgovci dá mu na račun prihodnjega mošta kolikor hoče. Kako je pa stanje vinogradnika, ko je enkrat v rokah namoštnika in po kaki ceni mora dati mošt, v tem mislim, mi ni treba pisati, iz teh rok ne reši ga najbolja letina. K temu pa pridejo stroški za obleko, davki, bira in pa obresti za dolg.

Le en primer: V krškem okraji pride na eno oralo njiv, travnikov in vinogradov 93 gold. vknjiženega dolga. Njive in travniki Dolenjcu tako skoraj nič ne dajo in obresti dolgov, ki so na teh vknjiženi, mora plačati vinograd. Da ta dosti ne dá, sem uže gori razložil. Razmere so pa v resnici še dosto slabše. Ako se izvzamejo nezadolžena posestva veleposestnikov iz krškega okraja, ki imajo skupaj precejšnje sveta, pride na oralo kmečkega vinogradnika še enkrat tolika svota dolgov. Smelo trdim: Gori navedene dohodke vinogradov podvojene in ugodna letina vsako leto, vendar dolenjsko vinarstvo ne bode popolno uspevalo, dokler celi gospodarski način na Dolenjskem drugi ne postane.

3. Dolenjci naj obdržé vinograde le v dobrih legah, koder je pridelek oziroma dobiček gotov, drugod naj pa vinograde opusté. Tukaj kakor tam naj se pa poprimejo sadjarstva in živinoreje z vsemi silami.

Poprej sem uže omenil, kako slabo se na Dolenjskem izplača vinarstvo in to toliko bolj, kolikor slabša je lega vinograda. Ako eno delo ne dá primerne dobička, mislim, da ga bode vsak razumni človek opustil. Tako naj bode je tudi na Dolenjskem z obdelovanjem vinogradov. — Drugače je pa v dobrih legah. V dobri legi stori uže solnce vino vsako leto bolj ali manj pitno, kar bi pa v nekaterih mrzlih letinah utegnulo še primanjkovati, to se dá pa nadomestiti s pravilnim obdelovanjem vinograda, umno izgojo in režnjo trt, s pravo izbiro trtnih sort in z umnim kletarstvom. Vse to pa dozda kmečki vinogradnik na Do-

lenjskem komaj po imenu pozná; ako on sploh še od vinarstva, če tudi le v dobrih legah, kaj pričakuje, mora obdelovanje trte in kletarstvo iz dna pretvoriti. Sicer ga bode pa k tem prej ali slej trtna uš prisilila.

Kaj pa sadjarstvo in živinoreja? Dosti ljudi se niti predstavljati ne more, da bi ti dve stroki kmetijstva na Dolenjskem zavzemali kedaj prvo mesto. In vendar je tako. Natančno razpravo o tem prihranim si za prihodnjič enkrat, danes naj mi bode dovoljeno, predmet le v kratkem omenjevati. Prvo, kar morajo Dolenjci storiti, je, pričeti nekoliko bolj spošтовati zemljo, od katere edino jim je kaj pričakovati. Kako pa je sedaj? Slabo obdelane njive, še slabše obdelani travniki in pašniki s prav dobro zemljo, ki pa na oralo komaj en goldinar dobička prinašaja. Koliko je pa še neobdelane zemlje?!

Naj se gredó Dolenjci učít, kako zemljo obdelati, na Kras, v Vipavo, v vremsko-trnovsko dolino itd. Videli bodo v teh krajih, koliko zlata se iz zemlje dá izkopati. Z intenzivnim obdelovanjem njiv in travnikov, s spreminjavo pašnikov v dobre senožeti in s porabo vsake peti zemlje, ki jo imajo na razpolaganje, zamorejo Dolenjci živinarstvo pri dobri reji živine najmanj podvojiti, ne da bi se bilo bati, da bi živina od „vzduha“ živetí morala.

Bolj ugodnega kraja za sadjarstvo, kot je Dolenjska, ga skoraj ni v Avstriji. Primerno podnebje, dobra zemlja jamčita uže naprej dober vspéh od sadjarstva. In kako lahko se zasluži denar pri sadjarstvu? Vzemimo, na pr., ena občina razdeli svojo „gmajno“ (na Dolenjskem so gmajne s zemljo, ki je boljša od one v vipavskih zelnikih). Kmet dobi po eno oralo te gmajne, katero skrbno obdela ter v senožeti spremeni. Seno tega orala izdalo mu bode več kot pa vsa poprejšnja gmajna, to je, se ve da če je bila razdelitev izvršena po pravilnem razmerji. Na tem oralu dá se nasaditi v vrstah, po 2 sežnja ena od drugih oddaljene, sadno drevje, ki stoji v vrsti tudi po 2 sežnja narazen. Na oralu je potem 400 sadnih dreves, bodi-si jabelk, hrusek ali češpelj. Recimo, da rodi to drevje le vsako drugo leto, ter daje drevo sadja v vrednosti le 50 kr., znese vrednost pridelka vsako drugo leto 200 gld. ali na leto 100 gold. Kako malo obdelovanja je to stalo in zraven je pa še krma! Pojte pogledat v vremsko dolino na Notranjskem, koliko češpelj imajo in koliko denarja jim donšajo!

Se ve da bi bilo treba skrbeti za razpečavanje sadja, kar pa sedaj ni več tako težko in celo gibanje, zadevajoče sadjarstvo, moralo bi se umno organizovati, če bi hoteli v resnici imeti kedaj od sadjarstva kaj dobička. Najimnitnejša skrb mora biti izbira dobrih in pravih sadnih sort za vsak kraj, ker le potem mogoča je dobra sadna kupčija.

4. Trtna uš se je uže zaplodila v dolenjskih vinogradih, ničila je uže precej vinogradov in za gotovo se smé pričakovati, da bode svojo uničevalno silo razširila prej ali slej po vsih dolenjskih vinogradih. Z ameriškimi trtami dano nam je edino sredstvo si vinarstvo vzlic trtni uši obdržati, a obdelovanje vinogradov, zasajenih z ameriškimi trtami, zahteva, popoln preobrat dolenjskega vinogradstva.

Trtno uš imamo toraj na Dolenjskem in napačna je misel onih, koji vidijo v trtni uši nič drugega kot prazen strah, ki so ga izumili učenjaki za svoje veselje ali pa le sredstvo, s komur si gospodje od „komisije“ zamorejo denar služiti. Naj nam bodejo v izgled druge dežele, katerim je trtna uš milijone premoženja požrla ter porabimo precej izkušnje teh dežel, kako se proti trtni uši bojevati.

Vsa sredstva za uničenje uši skazala so se ničeva in danes se spozna kot edini pripomoček proti trtni uši ameriška, temu mrčesu zoperstoječa trta. — Grozdje ameriških trt je z ozirom na sorto trte tako, da nam ne bode mogoče z njim računati, zato nam za naše razmere ne bode družega preostajalo, kot cepljenje domačih trt na ameriške podlage. Zasajevanje takih vinogradov ter njih obdelovanje stalo bode pa več dela in denarja in vinograd se bode izplačal le v dobri vinogradski legi. Trtna uš storila bode konec tako priljubljenemu dolenjskemu „grubanju“, silila bode Dolenjca, opustiti slabe vinograde ter le take trte cepiti, od katerih se je nadejati dobrega vina. Trtna uš ne sme pomeniti pogin dolenjskega vinarstva, pomeni pa pogin „čvička“!

5. Dolenjec naj z izbero pravih trtnih sort, z umnim obdelovanjem vinogradov, s pravilno režnjo in umnim kletarstvom prideljuje vino, koje naj sploh zadostuje vsaj zmernim tirjatvam, ki se stavijo na navadno namizno vino.

Eden ali drugi način kmetovanja je le tam na mestu, koder je vsaj toliko vspeha pričakovati, da dohodki krijejo stroške. Jaz, za svojo osebo bi niti s tem ne bil zadovoljen, ker zahteval bi vrh tega še dobiček, vsaj obresti od glavnice, ki tiči v posestvu. Ali je pa na Dolenjskem toliko vspeha? Ne, Dolenjec ni pokrtil s svojimi pridelki stroške, ki jih ima pri obdelovanju svojega posestva, ampak on uže skozi več desetletji od leta do leta mora dolagati in ker mu je vinograd uže davno ves denar požrl, mora se zadolževati.

Da Dolenjcu vinograd malo priuša, vzrok sta podnebje in on sam. Koder je podnebje vzrok, to je z drugimi besedami: kodar je lega vinograda absolutno nesposobna za uspešno pridelovanje vina, tam ni pomagati, vsak pameten človek opustil bode vinograd. Kjer je pa lega dobra in vendar uspeh ni primeren, vzrok je pa Dolenjec sam in tukaj dá se pa pomagati.

Dolenjec mora si svoj vinograd in svoje kletarstvo tako urediti, da mu je v večini let mogoče pripravljati za kupčijo primerno vino. Po zdajšnjem potu naprej iti in le vedno čakati, da bode vendar še enkrat dobra letina, je smešno. Kako postopati, tega ne bodem tukaj razpravljati, ker mi ni namen, o umnem vinarstvu pisati; kako vino naj Dolenjec prideluje, o tem si pa vendar dovolim nekaj besedic spregovoriti.

Gori sem uže pisal, da mora Dolenjec skušati, da v večini let pripravi za kupčijo sposobno vino. Kako je pa tako vino?

Na to mi je v kratkem prav težko odgovoriti. Strokovnjak bi rekel, to je, harmonično vino, ki ugaja olikanemu okusu ter se po svoji kakovosti dá prištevati navadnim namiznim vinom (gewöhnlicher Tischwein). Kaj je harmonično vino? Vino, v katerem so glavne sestavine v takem razmerji zmešane, da je splošen okus prijeten. Kaj je pa olikan okus (pri vinu namreč)? To je okus, kojega posestnik vé razsoditi ali je okus sploh prijeten ali ne, ali zadostuje tirjatvam, ki se splošno na ene baže vino stavijo; ta okus mora imeti nekaj gotov kosmopolitičen značaj.

Je li mogoče na Dolenjskem tako vino pridelovati? Da, kajti izgleda uže imamo. Pil sem vino „Burgundec“ iz mokronoškega okraja, vino „Rutandec“ in „Rizling“ iz črnomaljskega okraja, „Portugalko“ iz metliškega okraja in smelo trdim, da vsa ta vina, kot navadna namizna vina morajo vsakemu ugajati, ki ima le količkaj olikan okus.

Pridelovanje dobrih namiznih vin odprlo bode dolenjskemu vinu nova kupčijska pota, cena vinu bode

boljša, vino se bode lahko prodajalo in vinograd bode z dobičkom povrnil Dolenjcu njegov trud.

Prav bode, ako na tem mestu spregovorim sedaj nekoliko o sedanjem dolenjskem vinu. Imel sem priliko, pokušati vino iz vseh dolenjskih krajev, pil sem dolenjsko vino v Ljubljani v mnogih gostilnah in ravno tako po celem Gorenjskem, in slobodno smem reči z malimi izjemami, dal se mi je povsod pravi „čviček“. Kaj pa se imenuje prav za prav „čviček“?

Po mojem mnenji bi jaz dejal, je čviček dolenjsko rudečkasto, neharmonično vino, praznega okusa, v katerem je vsled slabega dozorenja grozdja še mnogo jabolčne kisline in malo alkohola. To bi jaz rekel, je „čviček“, in tega producira dolenjski kmečki vinogradnik skoraj izključljivo. Zavarujem se proti temu, da sem govoril proti dolenjskemu vinu, koje zamore biti, kakor sem gori omenil prav dobro, govoril bodem pa vedno proti „čvičku“, kojega pridelovanje se nikdar ne bode izplačevalo. Prav zasajen in obdelan vinograd združen z dobrim kletarstvom tudi v slabi letini ne bode dal čvička. Nasprotno pa mošt iz slabo obdelanega vinograda spremenjen v vino v sedanjih dolenjskih zidanah ostal bode pa vedno malo vreden čviček. Navajale se mi bodo dobre letine, ki so naredile dolenjsko vino dokaj okusno, spominjali me bodete na leta 1822, 1834, 1839, 1841, 1846, 1848, 1859 in 1868. Pa kaj je to? Od leta 1820 do leta 1870, to je, v petih desetletjih bilo je osem vinskih letin! Ko bi se bilo takrat vino po 20 gold. vedro plačevalo, bi vendar danes Dolenjec nič na boljšem ne bil. Te dobre letine bile so izjema; — za Dolenjca je pa sedaj zadnji čas, da z umno vinorejo naredi slabe letine za izjemo ter pridela „dolenjsko vino“, ne pa čviček.

Jaz sem do dobrega prepričan, da bode „čviček“, predno bode 20 let, iz kupčije izginil; ako ne bode k tem pripomogel razumni prevdarek, prisilila bode ta prevrat v dolenjskem vinarstvu trtna uš. Jaz smatram za svojo dolžnost pri potnih predavanjih o tem smislu delovati, ker vem in sem temeljito prepričan, da je pridelovanje „čvička“ za Dolenjca zgubonosno. Ne bode me nikdar motilo zavračanje, da je „čviček“ v Ljubljani in na Gorenjskem priljubljeno zdravo in jako pitno namizno (?) vino, kajti na ljubo ljubljanskemu slabemu, neolikanemu okusu za vino ne sme Dolenjec napačno gospodariti. Ako rečem, da je okus ljubljanskih vinopivcev slab in neolikan, ne menim s tem nobenega žaliti, ker to pišem le iz enologiškega stališča, ker svojemu okusu ni vsak posamezen vzrok, to stori navada, običaj in poročilo od očeta na sina itd. in tudi vinski okus je spremenljiv kakor moda, o čemur pa dalje spodaj še hočem govoriti.

Čviček je „pitna“ pijača. Da, pitna je za tistega, ki je od mladih nog na-njo navajen. Ali ste pa uže gledali obraz ptujca, ki je prvokrat čviček na jezik dobil? Raztegneni obraz je najboljši odgovor na vprašanja, ali je čviček pitno vino ali ne, in niti olikanega okusa ni treba imeti, da se obsodi čviček. Res je, da se navadi s časom človek na vsak okus, vsaj se je nekajdni glavni konsument dolenjskega vina, Gorenjec, navadil na negjusni okus žganja! Sicer pa „de gustibus non est disputandum“ vsak človek na mojem mestu moral bi tako pisati, če bi mu čviček še tako dobro ugajal.

„Čviček“ je zdravo vino. Vsako naravno vino zmerno užito je zdravo za zdravega; kedar bode pa treba zdravniku zapisati vino v zdravilo, potem bode pa čviček gotovo v najzadnji vrsti zadnji, če bode sploh še na vrsto prišel. Pri nas se dostikrat dá pridevek „zdravo“ onemu vinu, katerega je mogoče več litrov izpiti, ne da bi drugi dan „težko glavo“

imeli; če se „cviček“ v tem smislu „zdrav“ ime-
nuje, potem pa zopet moram reči: Dolenjci ne bodo na
lastno zgubo varovali takih pivcev pred „mačkom“!
(Dalje prihodajšč.)

Kako naj pri nas povekšamo pridelek krme na polji.

Spisal V. Rohrmann, pristav deželne kranjske vinarske in sad-
jarske šole na Slapu.

Krmske rastline, katere pri nas pridelujemo, nam
še večinoma ne dajo zaželjenega vžitka, to je tacga
pridelka, kakoršen se istim navadno pripisuje. Istinito
je! Dasiravno so naša tla in podnebje kaj ugodna za
pridelovanje raznih krmskih rastlin, sosebno detelj,
vendar doseže kmetovalec le redkokje pridelek. kako-
šen bi se moral v takih razmerah zahtevati. Da nam
pa ne dajo krmske rastline na polji še pravih, iz-
datnih pridelkov, to izvira še večinoma iz naše malo —
da nebrižnosti za bolj umno pridelovanje istih na polji.
Pri nas na Kranjskem pridelujemo poglavitno dve
krmski rastlini na polji in sicer štajarsko in nemško
deteljo ali lucerno. Oziraje se na ti vrsti detelj stavi-
mo si vprašanje: Zamoremo li res od teh dveh rastlin
zahtevati večje pridelke, kakoršne nam dajejo sedaj in
kako se dadó isti povekšati?

Kolikor sem imel sam — gotovo tudi drugi —
priložnosti ogledati si naša deteljišča, se ista veči-
noma zanemarjajo. Mesto da bi deteljo v rašči v raz-
nimi sredstvi umno podpirali in s tem dosegli povek-
šane pridelke, se za takošno oskrbovanje deteljišč niti
ne zmenimo in nam sploh kaj družega ni mar kakor
trenutek, kedaj se bode detelja pokosila. Takemu po-
četju nasledki gotovo ne izostajajo, kajti polagoma
zginjava detelja, osobito večletna; na njeno mesto
vriva se pa plevelna trava, kar škoduje jakosti in
množini pridelka. Prva skrb nam mora biti toraj, če
hočemo dosedanje pridelke detelje povekšati, da de-
teljišča umno oskrbujemo. Neobhodna potreba
je, da mi deteljišča v spomladi vsacega leta krepko
prevlačimo z ojstro brano. Kakor omenjeno in kar je
na splošno znano, se kaj rada med deteljo vrine trava
in ta osobito v krajih, kateri so travorodni (travnati),
to je, v krajih, kateri so po legi in podnebju ugodni
za rast trave. Če mi te večinoma plitvokorenice
plevelne trave iz deteljišč v spomladi z ojstro brano
ne odstranimo, se leto za letom širi in spremeni de-
teljišče v pravo travišče, kar sosebno pri večletni lu-
cerni opazujemo. V spomladi prvega leta po setvi se
detelja, ako je še mala, nežna, to'aj še plitvokoreni-
čena rastlina, navadno ne prevlači z brano. Opazoval
sem pa uže, da so jo umni in skrbni kmetovalci rajši
z roko opleli in jo tako oprostili škodljivega sitneža —
obilnega travnega plevela. In splačalo se jim je to
delo! V drugem letu se pa na spomlad, kakor tudi
vsako prihodnje leto, kar slednje velja osobito lucerni,
katera ostane po več let na istem prostoru, kar je le
moč dobro in krepko prevlači, ravno ko začena rasti.
Zemljo s tem površno zrahljamo, kar je za dovažanje
zračne hrane v zemljo in slednje razpad v nove rast-
linoredilne snovi neprecenljive važnosti; potrganje in
ranjenje detelje z brano pa najmanjše ne škoduje,
marveč ravno nasprotno kaj dobro vpliva. Detelja,
kakor da bi bila s takim početjem razdražena, spod-
raste tem hitreje, to se pravi, da hitreje na novo po-
žene, se krepkejši v stebli in bolj razrašča. Le-to pa je
posledica večjim in izdatnim pridelkom. Imel sem pa
uže tudi priložnost, prepričati se o veliki koristi pre-
vlačenja deteljišč z brano po vsaki košnji pri skrbnih

kmetovalcih severne Česke in to vsakokrat, kedar je
bilo potreba vničiti šopiren travni plevel, kojega rašči
kaj ugaja tamošnje podnebje. Le tako se s trudom
pribori človek do boljšega kruha!

Mi sejemo štajarsko deteljo navadno v kolobaru
in jo pustimo na dotični njivi le po eno do dve leti —
ne oziraje se na leto setve, v katerem nam še tako
ne daje pravega vžitka, ker še ni dovolj zrasla. Če
hočemo dosedanje pridelke na štajarski detelji povek-
šati, potrebno je, da jo toraj uže v prihodnji spomladi,
če je možno, to je, če se je detelja dovolj krepko v
stališči s koreninami vtrdila (kar opazujemo navadno
vselej tam, kjer smo jo vsejali med ozimno žito v je-
seni prošlega leta) kakor tudi v spomladi družega leta,
če jo še pustimo na polji, z brano krepko prevlačimo.
Na korist večjega pridelka ji pa tudi kaj dobro ugaja
naglavno gnojenje, osobito če jo pustimo dve leti na
njivi. Gnoji naj si ji pa uže v prvem letu porabe za
košnjo, ker je isto dokaj bolj vspešno, kakor gnojenje
v drugem letu. S takim umnim oskrbovanjem, ka-
koršno se pa le redko, redko kje pri nas opazuje, po-
vekšati se dá uže izdatno pridelok štajarske detelje.

Istotako ravnanje je pa še potrebnejši v dosegu
večjih pridelkov pri nemški detelji ali lucerni, katera
ostane navadno po več let na enem prostoru. Vsa-
koletna krepka prevlaka z ojstro brano je neizogibna
potreba in zraven te pa tudi primerno gnojenje. Če
hočemo, da nam nemška detelja po več let na istem
prostoru vspešno raste in trpežno dobre košnje daje,
treba jo je vsaj vsako drugo leto naglavno gnojiti ali
domače rečeno — z gnojem poštopati. To delo in v
to porabljene stroške nam kaj obilno z večjim pridel-
kom, kojega tem potom uživamo, poplača.

(Konec prihodnjšč.)

Kmetovalci slovenski, oskrbujte svoje travnike!

„Travnik“, gotovo za vsakega živinorejca pomena
polna in prevažna beseda! — Kmetija, katera ima za-
dostni kompleks dobro oskrbovanih travnikov, pridel-
kuje tudi zadostne, dobre in tečne živinske krme; kjer
pa te ne manjka, rediti more se tudi pošteno, kmetiji
primerno število živine, katera lastniku poleg drugih
in gotovih dohodkov daje tudi zadostnega, dobrega in
tečnega gnoja, in le tam, kjer teh pogojev ne manjka,
kmet v resnici tudi pri dandanašnjih slabih časih brez
posebne nesreče dobro napreduje. Človeško truplo brez
duše in kmet brez živine v hlevu sta si vsak iz svo-
jega stališča popolno enaka, mrtva namreč.

Domači kmetovalci-zivinorejci pridobivajo največ
živinske krme na svojih travnikih. Travniki pa leto
za letom sami ob sebi čudežev delati in obilnega do-
brega sena dajati ne morejo. Treba je, da se jim trud
njihove rodovitnosti tudi nasprotno nekoliko povra-
čuje. Kdor vedno le daje in troši, a nič nazaj ne
prejema, slednjič popolno onemore, uboža in pod nič
pride. Nekaj enakega godi se sploh s travniki po
mili domovini. Častne izjeme so zelo redke. Ti viri
pravega kmetijskega blagostanja puščajo se le preradi
iz pozora, katerega v resnici zaslužijo. Leto k letu
res da prirašča na njih neka gotova količina trave,
katera daje več ali manj sena, kar ravná se vselej po
stanu in okoliščinah njihove protivnosti. Ako se od
travnika vedno le jemlje in se mu nič nazaj ne vrača,
se za-nj nič ne skrbi, postaja tudi kolikost prirastka
trave na njem od leta do leta vedno manjša, in to na
škodo komu? Odgovor: Splošnemu blagostanju!

Ker je pa „malomarnost“ in „nebržnost“ za travnike tudi eden najstarejših podedovanih kmetijskih grehov, je po mili domovini še prav mnogo mnogo takih kmetovalcev (ne naprednjakov), kateri še vedno mislijo, da, kakor je v tem obziru v preteklosti bilo, mora tudi v prihodnje ostati, to je, da jim morajo travniki brez vsakega truda njihovega zadostnega sená dajati in čudeže — delati; mislijo, da travnikom svojim prav nikakoršne hvaležnosti in nasprotno lju-bezni dolžni niso. Skoraj neverjetna, a popolno istinita resnica je to.

Velike dobrote, katere travniki slednje leto kmetovalcem-živinorejcem v večji ali manjši obilici ponujajo, ne smeje bi se nikakor in nikjer tako čudno in malomarno prezirati. Taka nehvaležnost maščuje se pa vselej tudi sama ob sebi prav občutno nad vnamarneži samimi. Ako se tudi najboljši in najrodovitnejši travnik sporedno od leta do leta le sam s-bi prepušča, slednjic popolnoma opeša in totalno onemore. Izpita zemlja ne more več dobre in obilne trave za tečno senó roditi; trava je vedno manjša in redkejša; na pusti zemlji prikažejo se mah in druga za živinsko krmo ničvredna zelišča. To je v posledici vredno plačilo lastniku travnika za njegovo nebržnost in nehvaležnost. — Davki, delo in trud se nič več ne splačujejo in se tudi nikakor izplačevati ne morejo, ako se od travnika vedno le jemlje in se mu nikdar prav nič nazaj ne povrne.

Nasprotno splačuje se pa lastniku travnika tudi najmanjše koristno delo in prizadeti trud prav dobro in obilno, koje je na svojem travniku pravilno dognal in o pravem času izvršil. Da, trdití moram po vsi pravici, da se vsakoletni mali trud, katerega napredni kmetovalec-živinorejec v pravilnem oskrbovanji svojim travnikom privošči, veliko bolje ter po obilnejem in dobrem prirastku trave za okusno senó tudi gotoveje in izdatneje splačuje, nego se mu oni veliki trud, katerega ima z mučnim obdelovanjem svojih njiv in svoje polja vsako leto sporedno prenašati. Ako ta dvojni trud, te dvojne stroške in ta dvojni prirastek primerjamo in v poštev jemljemo, kolik razloček se nam pokaže! — Tu za malo truda — obilna odškodnina, tam pa za krvavi pot dostikrat le — nezatne obresti! Kdor računati ume in zná, ne bode mu težavno do pravega sklepa in čistega rezultata dospeti.

Žal, da se pri vsem tem po mili domovini nahaja še ogromno število travnikov, kateri so na preobčutno škodo splošne blaginje popolnoma vseskozi zanemarjeni! Tu so prava podoba močvirja, tam zopet vsi s starimi, uže obraščenimi krtinami nakupčani, drugje so zopet bolj puščavi, nego travniku podobni itd. itd. Prav veliko je takih slučajev, v katerih bi se preobilna voda raz travnik z le nepomenljivimi stroški odpeljati dala; stare, nerazkopane krtine so pri košnji velika opovira, a na popolnoma opešanem in opustošenem travniku pa tudi kaj kositi ni. Za davke od takega travnika in za delo na njem po kôscih izvršeno mora pa lastnik ravno tako drage novice trošiti, kot bi jih, ko bil bi njegov travnik v najboljšem stanu polne moči in obilne rodovitnosti, kar pa na njegov gmotni blagostan gotovo dobro ne vpliva, ni, in tudi dobro vplivalo ne bode.

Da ta nepremakljivi kapital donáša lastniku za njegov trud prav obilnih, dobrih, srednjih, slabih ali pa tudi še celó nikakoršnih obresti, odvisno je največ in poglavitno le od njega. Tu veljá: „Kakor kdo konja podkuje, tako bode mu po polzkih potih vozil.“

Toraj ob kratkem: Kjer travnikom potrebne vode primanjkuje, naj se, ako mogoče, voda o pravem času na-nje napelje. Premokrotni travniki naj se, kjer je le mogoče, poprej ko se na njih kako drugo koristno delo prične, po drenažah ali pa po pokritih jarkih preobilne vode oprosté. Onemoglim in opešanim travnikom gnoji se med zimskim časom prav koristno potem s primernim in dobrim kompostom, s superfosfatnim gnojem, koščeno moko, pepelom in mavcem, oziroma z apnom. Taka gnojila so sladkim travam in raznim travniškim deteljicam pravi živež, prava tečna hrana, po katerih prično krepko in čvrsto rasti; po njih promine pa ob enem na travnikih tudi mahovje in kisló travje samo ob sebi. Da se opešani travnik menjevalno enkrat pokosi, a enkrat pa popase (tako svetujejo napredni kmetovalci-živinorejci), da se prilično na lahko z gnojnico ali pa drugim gnojem pognoji, da se vsako pomlad s travniško brano pošteno prevleče in potrebi, pa je najvažnejše oskrbovalno delo travnika pri kraji. Tako delo izvršeno o pravem času pa tudi Bog zná, kakovega truda in zamude časa ne stane, a rentuje se pa jako dobro ter se lastniku hvaležno, gotovo in točno splačuje. Trava na tako oskrbovanem travniku raste bujno, je okusna, daje obilo dobrega in tečnega sená, in posledica temu je tudi ta, da lastniku travnika tudi več onega malika, ki se pod palcem prijetno čuti, v njegov žep po najgotovejši poti priroma.

Naj se toraj tudi za travnike po moči malo več in pravilneje skrbeti izvoli!

Tržne cene.

V Kranji, 11. maja 1885.

Na današnji trg je došlo 335 glav goveje živine in 105 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 82	Ajda, hektol.	5 85
Rež, „	6 17	Slama, 100 kil	1 80
Oves „	3 40	Senó, „ „	2 50
Turšica „	5 52	Špeh, fr. kila	— 60
Ječmen „	5 36	Živi prešiči, kila	— 32

V Ljubljani, 9. maja 1885.

Povprečna cena.

	Trg		Magaz.			Trg		Magaz.	
	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.		gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 83	7 69	Sur. maslo, kila	— 84	—	—	—	—	
Rež „	5 36	6 22	Jajca, jedno . . .	— 3	—	—	—	—	
Ječmen „	5 36	5 43	Mleko, liter . . .	— 8	—	—	—	—	
Oves „	3 57	3 42	Gov. meso, kila	— 64	—	—	—	—	
Soršica „	—	6 67	Telečje meso, „	— 68	—	—	—	—	
Ajda „	4 71	5 45	Prešič. meso, „	— 54	—	—	—	—	
Proso „	5 85	5 80	Koštrun „	— 34	—	—	—	—	
Koruza „	5 85	5 52	Kuretina, jedna	— 42	—	—	—	—	
Krompir, 100 kil	3 20	—	Golobje, jeden .	— 17	—	—	—	—	
Leča, hektoliter	8 —	—	Senó, 100 kil .	1 60	—	—	—	—	
Grah „	8 —	—	Slama, „ „ .	1 51	—	—	—	—	
Fižol „	8 50	—	Drva, trde, sež.	7 60	—	—	—	—	
Gov. mast, kila	94	—	„ mehke, „	5 20	—	—	—	—	
Svinska mast „	— 82	—	Vino, rud., 100 l.	—	—	—	—	—	
Špeh, fr. „	— 56	—	„ belo, „	—	—	—	—	—	
„ prek. „	— 72	—							